

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปลาสวยงามเป็นสินค้าเกษตรที่จัดอยู่ในส่วนของสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็น สัตว์เลี้ยงที่มีผู้นิยมเลี้ยงเป็นอันดับสามรองจากสุนัขและแมว (www.animalworld.50megs.com) ปลาสวยงามมีความโดดเด่นเรื่องความหลากหลายของสีและสายพันธุ์ ปลาสวยงามทั่วโลกมีกว่า 1,500 สายพันธุ์ ส่วนในประเทศไทยมี 200 สายพันธุ์ การดูแลปลาสวยงามเหมาะสำหรับผู้มีเนื้อที่จำกัด เนื่องจากใช้พื้นที่ในการเลี้ยงไม่มากนักยกเว้นปลาบางชนิดที่ผู้เลี้ยงสามารถเพิ่มพื้นที่เลี้ยงได้ตามศักยภาพ เช่นปลาการ์ฟ การเลี้ยงปลาสวยงามมีข้อดีคือไม่มีกลิ่นและไม่ส่งเสียงรบกวน จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเลี้ยงสัตว์ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ เช่นพื้นที่การเลี้ยงเพราะมีหลากหลายขนาดพื้นที่ที่ใช้ หากมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยก็สามารถเลี้ยงปลาได้โดยใช้ขวดโหลขนาดเล็กที่ตั้งบนโต๊ะ หรือตู้ขนาดเล็กตามแต่ชนิดของปลา จนกระทั่งถึงตู้ขนาดใหญ่สำหรับปลาตัวโต เช่นปลามังกร หรือแม้แต่บ่อเลี้ยงขนาดใหญ่สำหรับปลาที่ต้องเลี้ยงเป็นฝูง ความสวยงามหน้าบ้าน ส่วนผู้ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณก็สามารถเลี้ยงปลาสวยงามได้เนื่องจากงบประมาณเริ่มต้นของการเลี้ยงเริ่มตั้งแต่หลักสิบ เช่น ปลาปักเป้า ไปจนถึงหลักแสน เช่นปลามังกร

ธุรกิจปลาสวยงามของประเทศไทยเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ มีทั้งการนำเข้าเพื่อลูกค้าที่นิยมปลาต่างประเทศและเพื่อนำมาเป็นพ่อแม่พันธุ์ซึ่งมีปริมาณการนำเข้าไม่มากหากเทียบกับการส่งออกปลาสวยงามไปยังต่างประเทศ โดยการนำเข้านับตั้งแต่ปี 2545-2554 เป็นต้นมา ประเทศไทยนำเข้าปลาจากต่างประเทศคิดเป็นจำนวนเงิน 10.8, 16.5, 60.7, 58.8, 64.8, 46.1, 63.1, 53.5, 87.3 และ 104.6 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออกของไทยตั้งแต่ปี 2545-2554 เป็นจำนวนเงิน 798.7, 767.4, 838.8, 841.7, 767.99, 885.5, 893.3, 945.5, 988.4, และ 1,097.8 ล้านบาท (สำนักงานสถิติการเกษตร, 2555 www.oae.go.th) และในช่วงเวลาตลอดระยะเวลาสิบปี ประเทศไทยคิดหนึ่งในสิบผู้ส่งออกปลาสวยงามของโลก (<http://data.un.org/data>)

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการส่งออกปลาสวยงามมีความได้เปรียบทั้งในด้านทรัพยากร ดิน น้ำ และพันธุ์ปลาที่หลากหลาย แต่ยังมีปริมาณการส่งออกปลาสวยงามน้อยกว่าประเทศสิงคโปร์ที่ครองอันดับหนึ่งส่วนแบ่งการตลาดส่งออกปลาสวยงามของโลกมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน หากทำการเปรียบเทียบความได้เปรียบของสิงคโปร์ในธุรกิจนี้

จะพบว่าสิงคโปร์มีต้นทุนด้านการขนส่งที่ถูกกว่าประเทศไทย ซึ่งส่งผลต่อราคาของปลาสดขงามเมื่อส่งถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย รวมถึงการสนับสนุนจากรัฐด้านภาษีการนำเข้าและส่งออก รัฐบาลออกกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนธุรกิจปลาสดขงามให้แก่เกษตรกรสิงคโปร์เอง (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ(องค์การมหาชน), 2552) จึงไม่น่าแปลกใจที่สิงคโปร์จะครองส่วนแบ่งการตลาดตลอด ทั้งที่มีข้อจำกัดด้านสถานที่และทรัพยากรในทุกด้าน จากนโยบายของรัฐบาลในการผลักดันให้การส่งออกปลาสดขงามเป็นหนึ่งในนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติปี พ.ศ.2551-2554 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกลุ่มเรื่องที่ต้องวิจัยเร่งด่วน หนึ่งในนั้นคือการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกและลดการนำเข้า (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552) และส่วนหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์และพรรณไม้ น้ำ ปี พ.ศ.2549-2552 กรมประมงมีวิสัยทัศน์ในการเป็นผู้นำด้านการส่งออกปลาสดขงามของภูมิภาค ซึ่งขณะนี้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือผู้นำด้านการส่งออกปลาสดขงามของโลก โดยปัจจุบันมีสิงคโปร์เป็นผู้นำ ตามมาด้วยมาเลเซีย อินโดนีเซียและประเทศไทย หากประเทศไทยต้องการทำชิงตำแหน่งผู้นำด้านการส่งออกปลาสดขงามยังคงต้องพิจารณาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการจัดการโลจิสติกส์ที่สามารถนำมาพัฒนากระบวนการที่จะนำมาซึ่งความสามารถในการแข่งขันในอนาคต ซึ่งการจัดการโลจิสติกส์ของปลาสดขงามแตกต่างจากสินค้าอื่น ๆ นอกจากข้อจำกัดในด้านการเป็นสินค้าเกษตรที่มีข้อจำกัดด้านคุณภาพและระยะเวลาแล้ว ปลาสดขงามยังเป็นสินค้ามีชีวิตจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกกิจกรรม เพื่อส่งมอบจนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้ายอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด สินค้ามีความเสียหายน้อยที่สุด โดยใช้ระยเวลาน้อยที่สุด หากประเทศไทยต้องการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันด้านการส่งออกปลาสดขงาม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาและปรับปรุงในขบวนการต่างๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบสถานการณ์การผลิตและการตลาดปลาสดขงามในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระบบโลจิสติกส์ของธุรกิจปลาสดขงามในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการ โลจิสติกส์ของธุรกิจปลาสดขงามในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษากระบวนการในธุรกิจปลาสดของประเทศไทย โดยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจปลาสดน้ำจืดที่ทำการส่งออก ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ จากผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจปลาสด (เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสด เจ้าหน้าที่จากกรมประมง นักธุรกิจผู้ส่งออก เจ้าหน้าที่บริษัทขนส่ง ทางอากาศ)

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการและผู้สนใจ ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการศึกษาในการพัฒนาธุรกิจปลาสดในอนาคต

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษา 2 แบบ

1. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (primary data) โดยการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสดจังหวัดราชบุรี และนครปฐม โดยเก็บข้อมูลด้านการจัดการฟาร์ม เจ้าหน้าที่จากกรมประมงเพื่อทราบถึงกระบวนการในการดำเนินการด้านการเพาะเลี้ยงปลาสด การนำเข้าและส่งออกปลาสด ผู้ส่งออกปลาสดเพื่อทราบถึงวิธีการและกระบวนการในการส่งออกปลาสด ผู้นำเข้าปลาสดเพื่อทราบวิธีการและกระบวนการในการนำเข้าปลาสดจากต่างประเทศ เจ้าหน้าที่บริษัทขนส่งที่ดำเนินการด้านการขนส่งปลาสดไปต่างประเทศ
2. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร วารสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาข้อมูลทางระบบออนไลน์ ในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การจัดการโลจิสติกส์ของปลาสดในประเทศไทย” นั้น จะวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ให้เข้าใจระบบการจัดการโลจิสติกส์ของธุรกิจปลาสดในประเทศไทย

การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) คือ การวิเคราะห์เนื้อความซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (document research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (context) หรือ

สภาพแวดล้อมของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีนี้เป็นข้อความแบบบรรยาย (descriptive) ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ขึ้นอยู่กับประเด็นหรือปัญหาที่จะวิเคราะห์และการเลือกของนักวิจัย ดังนั้นการมีกรอบความคิดหรือทฤษฎีที่หลากหลายจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 ทำโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง ผู้ส่งออกและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบจากกรมประมง เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการจัดการ โลจิสติกส์และปัญหาที่เกิดขึ้น